

СТАНОВИЩЕ

От: *доц. д-р Андрей Иванов Нончев, УНСС*
Научна специалност: „Социология“

Относно: *дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“ по „Социология“ в УНСС (професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата)*

Автор на дисертационния труд: *Андрей Викторов Бунджулов*
Доцент, доктор, УНСС

Тема на дисертационния труд: *Власт и видимост. Към една историческа социология на политическите видимости*

Основание за представяне на становището: *участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №909 /10.04.2019г на Зам-ректора по НИД на УНСС.*

1. Информация за дисертанта

Андрей Бунджулов завършва висшето си образование в СУ „Св.Климент Охридски“, специалност „Философия“, специализация „Социология“ през 1976г. Същата година започва работа като стажант-асистент в Центъра по теория и управление на идеологическия процес към Академията за обществени науки и социално управление. В периода 1978- 1988г. е асистент по социология на социалното управление в катедра „Социология“ в СУ „Св.Климент Охридски“. Професионалното развитие на А.Бунджулов продължава (1990-92) като научен сътрудник в Националния център за изучаване на общественото мнение, а от 1992 – като сътрудник на Института за социална критика. През 1996 получава научна степен „доктор“ по социология. От 1997г. е хоноруван преподавател в катедра „Етнология и социология“ при ПУ „Паисий

Хилендарски”, а от 1999г. е избран за доцент в същата катедра. Води лекционни курсове по социология на политиката и социология на историята. От 2007 е доцент в катедра „Икономическа социология” при УНСС. А.Бунджулов е автор на повече от 30 научни публикации – монография, глави от книги, студии и статии. Участвал е в 11 научно-изследователски проекта и 14 научни конференции.

А.Бунджулов е представил за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Икономическа социология“ при Общикономически факултет на УНСС съгласно чл.39 от ППЗРАСРБ. Разкриването на процедурата по защита на дисертационния труд е извършено на основание решение на Катедрения съвет на катедра „Икономическа социология“ (Протокол №251/14.03.2019г.) и решение на Факултетния съвет на Общикономически факултет (Протокол №3/02.04.2019г.) при УНСС.

2. Кратка характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е амбициозен и впечатляващ не само и не толкова като количествен обем, но най-вече като концептуален и стратегически ориентиран текст с претенцията да развие ново социологическо поле - историческа социология на политическите видимости. В него се тематизират многопластовите взаимодействия и преплитания, взаимни опосредявания и превръщания на политическите форми на власт, картините на политическа видимост и сферите на публичност. Перспективата на автора отива отвъд конвенционалния поглед на социологията на политиката като самостоятелна дисциплина и се насочва към анализ на присъствието на политиката в други социални полета и към начина, по който тя надгражда върху тях своите институции и политико-административни апарати.

Заслужава уважение опитът на автора да осмисли, обобщи и представи систематично своите над тридесетилетни емпирични и теоретични изследвания на релацията „власт – видимост – публичност“ като „различни модуси на функциониране на исторически специфични посреднически структури, социални системи и полета, които се сдвояват и взаимно опосредяват“ (с.12). Това усилие предполага и обяснява многопластовия характер на дисертационния труд, обхващаш различни взаимопреплитащи се теми и равнища на анализ, поставени в много широк теоретико-методологически контекст - теорията за социалното пространство, полето и хабитуса

(П.Бурдийо); идеята на М.Фуко за хетеротопичните пространства; теорията на посредническите структури; феноменологическите изследвания на видимостта; „въобразените общности” (Б. Андерсен); мрежовия подход и теорията за дееца-мрежа (Бр.Латур) и други. Този подход категорично свидетелства за огромната ерудиция на автора и дълбокото навлизане в изследваната проблематика. Същевременно може да се проследи оригиналният авторов поглед и проникновените му интерпретации, които следват няколко тематични сюжета, пронизващи цялостното изложение и разкриващи неговата логика и теоретичен замисъл. Те са и експлицитно заявени в дисертационния труд - „конституирането на привидности, видимости и картини на видимост чрез властта и обратното като процеси на историческа трансформация на различни типове и видове посреднически структури; анализът на публичните пространства с присъщите им полета и режими на видимост като хетеротопични пространства на символна власт; инверсията власт – видимост, настъпваща с възникването и развитието на безгранично експанзиращи структури в модерното, късномодерното и свръхмодерното капиталистическо общество“ (с.18).

Съдържанието на дисертационния труд се състои от увод, методологическо въведение, три части, десет глави и заключение, пет фигури и две картини и е с общ обем от 475 страници. Библиографията включва 364 заглавия, от които 56 на английски и френски език и 22 на руски език. Неговата структурата е добре обмислена и логически стройно организирана, авторовите тези са аргументирано защитени, стилът на изложение е образец на научен дискурс. В увода ясно са дефинирани целта, обекта, предмета и основните изследователски хипотези и допускания на дисертационния труд. В обстойното, но необходимо и полезно въведение, е обосновавано изследователското поле, представена е използваната понятийно-аналитична „решетка“, очертани са методологическите рамки и инструментариум на дисертационното изследване. Първата част е фокусирана върху проблема за рефлексивността на социологическото изследване на властта и политиката като негов предмет. Разграничени са понятията „политическо“, „политика“ и „политическа власт“ и критично са анализирани някои от най-влиятелните концептуализации на властта (Вебер, Елиас, Шмит, Фуко, Бурдийо). Въведени са модерните контексти на инверсиите „власт – видимост - политика – икономика“. Във втората част са

тематизирани някои основни за автора понятия: хетеротопия, утопични, хетеротопични и тропични ефекти, с които се описват публичните пространства като пространства на символна власт. Чрез тях се открояват историческите трансформации на режимите и картините на видимост/публичност - античната „зрелищна публичност на спектакъла“; средновековната „представителна публичност“; „огледалната церемониална публичност“ на дворцовото общество; „либералната буржоазна публичност“ в началото на модерността; анонимната модерна публичност. Специален акцент е поставен върху социалистическата хетеротопия като пространство на символна власт и характерната за него свръхидеологизирана и свръхвизуализирана публичност. В третата част се анализират промените в късния постсталинистки социализъм и началото на постсоциалистическите обществени трансформации с характерните за тях особености на властта и конструираните картини на видимост (битката за миналото, кризата на биографичните машини и самонаследяването на елитите; двойната отхвърленост; трансформациите на мрежите и преплитането на наследени и нови връзки и мрежови структури; преструктурирането и конверсията на капитали и др.). В този контекст се поставя и въпроса за историческите граници на капитализма и бъдещето на съвременния свят.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В моето становище ще открия само най-важните постижения на автора, които ми дават убедителни основания за подкрепа на дисертационния труд:

Първо, дисертацията и възприетата в нея изследователска перспектива имат оригинален и новаторски характер. Пълноценно са реализирани поставените цели и убедително са защитени основните тези на дисертацията. Верифицирани са предварителните хипотези и допускания на дисертационното изследване.

Второ, авторът демонстрира широка ерудиция, отлично познаване и умело аналитично ползване на огромен обем научна литература по дисертационната тема. Прави отлично впечатление способността на автора да систематизира и критично да оценява разнообразни теоретични концепции и методологически подходи за разбиране, обяснение, изследване и концептуализация на триадата „власт – видимост – публичност“.

Трето, разработено е ново проблемно поле, локализирано в граничната зона между социологията на политиката и социологията на публичността – „историческа социология на политическите видимости“. Разработени са негови основни понятийни инструменти („привидности“, „видимости“, „картини на видимост“ и др.), фундирани в теоретичните парадигми на феноменологическия анализ на видимостта, социоанализата и психоанализата, теорията на посредническите структури, мрежовия анализ.

Четвърто, анализирани са взаимните опосредявания на политическото и икономическото поле в контекста на трансформациите на модерния капитализъм, имащи за последствие разпространението на икономическата логика във всички социални полета, включително и в политическото поле като феномени на политическия фетишизъм. Показано е как чрез преплитания и взаимни опосредявания на различни символни форми – икономически, политически, религиозни, правни – се произвеждат различни режими на видимост/публичност.

Пето, направени са концептуални разграничения между утопичните, хетеротопичните и тропичните ефекти в публичното пространство, дефинирано като пространство на символна власт. Проследена е историческата структурна трансформация на публичността (огледална, паноптична, анонимна). Тематизиран е и социалистическия сталинистки модел на власт като хетеротопия със специфични мрежови структури, свързани с обезвластяването на модерните посреднически структури, обезсилването на правната регулация и срастването на идеология и дисциплина.

Шесто, утвърдената представа за постсоциалистическите обществени трансформации като „преход от тоталитаризъм и държавна икономика към демокрация и пазар“ се проблематизира и интерпретира като идеологемна картина на видимост. Тя затъмнява сложните, многоаспектни и осъществявани на различни равнища структурни, институционални и мрежови обществени трансформации, както и рационалните икономически, политически и легитимационни стратегии на осъществяващите ги актьори. Тези процеси се описват чрез понятията „политико-икономически симбиози“ и „молекули на конверсиите“, чрез които мрежите на

„бившия режим” се разпадат, трансформират и преконфигурират в постсоциалистическото социално пространство.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемам формулировките на посочените от дисертанта приноси (стр.63-65 от автореферата), които отразяват адекватно неговите изследователски постижения. В дисертационния труд могат да се открият приноси с методологически, теоретичен и мета-теоретичен характер. Дисертационното изследване обогатява наличното знание, методологическите подходи, концептуалните интерпретации и понятийния апарат в тематизираната предметна област. Предложена е широка теоретическа рамка за изследване на историческите трансформации на политическите режими чрез различни видове публичност, на структурните трансформации на публичността, на специфичните конкретно-исторически картини на видимост.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Представен е списък от 11 авторски публикации, които са свързани с темата на дисертацията като две от тях са на чужд език. Публикациите на автора са достатъчно на брой, отговарят на професионалните стандарти за качество и са получили признание в критична академична среда.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът (68с.) пълноценно и прецизно отразява съдържанието на дисертационния труд. Той съдържа и справка за приносите на дисертационния труд с теоретичен и научно-приложен характер, както и списък с публикации на докторанта по темата на дисертацията.

Приложена е и Справка за изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ, в съответствие с която може да се направи заключението, че тези изисквания са изпълнени.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Оценявам високо извършената от автора работа по дисертационното изследване, осъществена от позициите на собствена оригинална теоретико-методологическа концепция, ситуирана в многомерен и многопластов дисциплинарен контекст. Бих задал само два въпроса към дисертанта, които присъстват имплицитно в текста на дисертацията, но според мен не намират достатъчно разгърнат отговор:

Първо, какви са ключовите институционални и мрежови властови ресурси на политически делегитимираната партийна номенклатура и на службите за сигурност в началото на постсоциалистическите обществени трансформации, които позволяват осъществяването на политико-икономическите симбиози, капиталови конверсии и формирането на т.нар. „национален капитал“ и „нов политически елит“?

Второ, има ли структурни причини, произтичащи от разгръщането и трансформирането на постсоциалистическите институционални и мрежови властови конфигурации, първоначалните легитимационни стратегии на новите/стари елити, свързани с припознаването на „европейските ценности на пазарната икономика и либералната демокрация“, в последните години да еволюират към „традиционни, християнски и националистически ценности“?

8. Заключение

Дисертацията е разработена в съответствие с нормативните изисквания за присъждане на научната степен „доктор на науките“, отразени в Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), на Правилника за неговото приложение, приет от Министерския съвет и на Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в УНСС.

Въз основа на посочените в становището достойнства на дисертацията и творческите постижения на автора, отчитайки широките му познания по разработената тема и неговите приноси за развитието на ново дисциплинарно социологическо поле, считам, че дисертационният труд на тема „Власт и видимост. Към една историческа социология на политическите видимости“ отговаря на изискванията за присъждане на

научна степен „доктор на социологическите науки” на Андрей Бунджулов, за което призовавам да гласуват и членовете на уважаемото научно жури.

10.6.2019 г.

София

доц. д-р Андрей Нончев

OPINION

By: *Assoc. Prof. Andrei Ivanov Nonchev, UNWE*

Scientific specialty: *Sociology*

Concerning: *Dissertation thesis for awarding a degree "Doctor of Sciences" in the scientific specialty "Sociology" at the University of National and World Economy (Field of Study 3.1 Sociology, Anthropology and Humanities)*

Author of the dissertation: *Andrey Viktorov Bundjulov,*

Associate Professor, PhD, UNWE

Thesis theme: *Power and Visibility. Towards a Historical Sociology of Political Visibility*

Reason for submission of the opinion: *participation in the scientific jury for the defence of the dissertation thesis according to Order №909 / 10.04.2019 of the Vice-Rector of the University of National and World Economy*

1. Information for the dissertant

Andrey Bundjulov graduated from the Sofia University "St.Kliment Ohridski", specialty "Philosophy", specialization "Sociology" in 1976. That same year he was appointed as a trainee-assistant at the Centre for Theory and Management of the Ideological Process at the Academy of Social Sciences and Social Management. In the period 1978-1988 he was Assistant Professor in Sociology of Social Management at the Department of Sociology at Sofia University "St.Kliment Ohridski". The professional career of A.Bungjulov continued (1990-92) as a research fellow at the National Centre for Public Opinion Research and since 1992 - as an associate of the Institute for Social Critics. In 1996 he obtained a Ph.D. degree in Sociology. Since 1997 A.Bungjulov has been a lecturer at the Department of Ethnology and Sociology at the Plovdiv University "Paisii Hilendarski". In 1999 he was elected

associate professor in the same department, lecturing in sociology of politics and sociology of history. Since 2007 he has been associate professor at the Department of Economic Sociology at the University of National and World Economy. A.Bundjulov is the author of more than 30 scientific publications - monographs, books, studies and articles. He has participated in 11 scientific research projects and 14 scientific conferences.

A.Bundjulov submitted his dissertation thesis for discussion at the Department of Economic Sociology at the University of National and World Economics according to Art. 39 of the Regulations for the Application of the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (RAADASRB). The initiation of the procedure for the defense of the dissertation thesis was implemented on the basis of a decision of the Economic Sociology Department (Protocol No. 251 / 14.03.2019) and a decision of the Faculty Council of the Faculty of General Economics (Protocol No. 3 / 02.04.2019) at the UNWE.

2. Summary of the presented dissertation work

Dissertation is ambitious and impressive not only in quantitative terms but mostly as a conceptual and strategically oriented text with the intention to develop a new sociological field, defined as the historical sociology of political visibility. The multilayer interactions and interlaces, mutual mediations and transformations of the political forms of power, the images of political visibility and the spheres of publicity are thematised. The perspective of the author goes beyond the conventional view of the political sociology as an independent discipline and focuses on the presence of politics in other social fields and on how it builds on their institutions and political-administrative apparatuses.

One should respect the author's attempt to rationalize, summarize and present systematically his over thirty-years empirical and theoretical studies of the "power-visibility-publicity" relations as "different modes of functioning of historically specific intermediary structures, social systems and fields that intersect and mutually mediate themselves" (p.12). This effort implies and explains the multi-layered nature of dissertation work, covering various interrelated topics and levels of analysis, placed in a very broad theoretical and methodological context - the theory of social space, field and habitus (P.Bourdieu); M.Foucault's idea of heterotopic spaces; the theory of intermediary structures;

phenomenological visibility studies; "imagined communities" (B.Andersen); network approach and ANT theory (Br.Latour) and others. This approach strongly testifies to the author's vast erudition and deep intellectual penetration into the dissertation topic. At the same time, it is possible to trace the original author's insight and his discerning interpretations, which follow clear thematic lines in the whole dissertation and reveal its logic and theoretical conception. They are explicitly stated in the dissertation thesis - "the constitution of appearances, visibility and images of visibility through power and vice versa as processes of historical transformation of different types of intermediary structures; the analysis of public spaces with their inherent fields and modes of vision as heterotopic spaces of symbolic power; the inversion of power-visibility that occurs with the emergence and development of boundlessly expanding structures in the modern, late and post-modern capitalist society"(p.18).

The content of the dissertation consists of a preface, a methodological introduction, three parts, ten chapters and a conclusion, five figures and two pictures and has a total volume of 475 pages. The bibliography includes 364 titles, including 56 in English and French and 22 in Russian. Its structure is well thought out and logically organized, the author's statements and conclusions are supported by strong arguments, and the style of the thesis is a model of scientific discourse. The purpose, object, subject and main research hypotheses and assumptions of the dissertation are clearly defined in the preface. In the comprehensive, but necessary and useful introduction, the research field is justified, the used conceptual-analytical "grid" is presented, the methodological framework and instruments of the dissertation are outlined. The first part focuses on the problem of the reflexivity of the sociological study of power and politics. The concepts of "political", "politics" and "political power" are distinguished and some of the most influential conceptualisations of power have been critically analysed (Weber, Elias, Schmitt, Foucault, Bourdieu). The modern contexts of the inversions "power - visibility - politics - economy" are introduced. The second part deals with some basic concepts, used by the author: heterotopia and utopic, heterotopic and tropic effects, which describe the public spaces as spaces of symbolic power. They represent the historical transformations of the regimes and the images of visibility/publicity - the ancient "spectacular publicity"; mediaeval "representative publicity"; the "mirror ceremonial publicity" of the court society; "liberal bourgeois publicity" at the beginning of modernity;

anonymous modern publicity. A special emphasis is placed on socialist heterotopia as a space of symbolic power and its over-ideologized and over-visualized publicity. The third part analyses the changes in the late post-Stalinist socialism and the beginning of the post-socialist social transformations with their characteristic features of power and the constructed images of visibility (the “struggle for the past”, the crisis of the “biographical machines” and the succession of the elites, the “double rejection”, the transformations of the networks and the intertwining of the inherited and the new social connections and network structures, capital restructuring and conversion, etc.). In this context, the question arises about the historical boundaries of capitalism and the future of the modern world.

3. Evaluation of the scientific and applied results obtained

I will only highlight the most important achievements of the author, which give me solid grounds for supporting the dissertation:

Firstly, the dissertation and the research perspective have an original and innovative character. The goals set are fully achieved and the main conclusions are convincingly defended. The preliminary hypotheses and assumptions of the dissertation are well verified.

Secondly, the author demonstrates wide-ranging erudition, excellent knowledge and skilful analytical use of a huge amount of scientific literature on the dissertation topic. The ability of the author to systematize and critically evaluate various theoretical concepts and methodological approaches to understanding, explanation, research and conceptualization of the “power-visibility-publicity” triad makes an excellent impression.

Thirdly, a new problem field has been developed, localized in the border area between the sociology of politics and the sociology of publicity - the "historical sociology of political visibility". Main conceptual tools ("appearances", "visibility", "images of visibility", etc.) are developed, grounded on the theoretical paradigms of phenomenological analysis of visibility, socio-analysis and psychoanalysis, the theory of intermediary structures, network analysis.

Fourth, the mutual mediations of the political and economic field are analysed in the context of the transformations of modern capitalism, having the effect of spreading economic logic in all social fields, including in the political field as phenomena of political fetishism. It

is shown how different modes of visibility/publicity are produced through intertwined and mutual mediations of different symbolic forms - economic, political, religious, and legal.

Fifth, conceptual distinctions have been made between the utopic, heterotopic and tropic effects in the public space, defined as a space of symbolic power. The historical structural transformations of publicity (mirror, panoptic, anonymous, etc.) has been traced. The socialist Stalinist model of power has been considered as a heterotopia with specific network patterns, related to the negation of modern mediation structures, the hampering of legal regulation, and the coexistence of ideology and discipline.

Sixth, the perceived notion of post-socialist social transformations as a "transition from totalitarianism and the state economy to democracy and market" has been problematized and interpreted as an ideological image of visibility. It obscures the complex, multifaceted and structured, institutional and networked social transformations at different levels, as well as the rational economic, political and legitimation strategies of the social actors. These processes are described by the notions of "political-economic symbiosis" and "conversion molecules" through which networks of the "former regime" are disintegrated, transformed and reconfigured in post-socialist social space.

4. Evaluation of scientific and applied scientific contributions

I accept the description of the scientific contributions presented by the dissertant (pp. 63-65 of the author's abstract), which adequately reflect his research achievements. Contributions with methodological, theoretical and meta-theoretical character could be identified in the dissertation thesis. The dissertation research enriches the available knowledge, the methodological approaches, the conceptual interpretations and the apparatus in the thematic subject area. A broad theoretical framework is proposed for exploring the historical transformations of political regimes through various types of publicity, structural transformations of publicity, historically specific images of visibility.

5. Assessment of dissertation publications

A list of 11 author's publications related to the dissertation topic (two of which are in a foreign language) has been presented. The author's publications are sufficient in number, they meet professional quality standards, and have received recognition in a critical academic environment.

6. Author's abstract assessment

The abstract (68 pages) fully and accurately reflects the content and the results achieved of the study. It also presents correctly the contributions of the dissertation thesis with a theoretical and scientific-applied character, as well as a list of publications of the dissertant on the subject of the dissertation.

A reference for the fulfilment of the minimum national requirements under Art. 2b, para. 2 and 3 of the ADASRB has been applied, according to which it can be concluded that these requirements have been met.

7. Critical remarks, recommendations and questions

I highly appreciate the author's work on the dissertation, carried out from his own original theoretical and methodological perspective, situated in a multidimensional and multi-layered disciplinary context. I would ask only two questions to the dissertant that are implicitly incorporated in the dissertation text but the answers could be additionally elaborated:

First, what are the key institutional and network power resources of the politically delegitimized party nomenclature and of the security services at the beginning of the post-socialist social transformations that allow for the realization of the political-economic symbioses, capital conversions and the formation of the so-called "national capital" and "new political elite"?

Second, are there structural reasons stemming from the development and transformation of post-socialist institutional and network power configurations, which could explain why the initial legitimation strategies of the “new/old” elites associated with the recognition of the "European values of market economy and liberal democracy" have evolved towards "traditional, christian and nationalistic values" in recent years?

8. Conclusion

The dissertation has been elaborated in compliance with the normative requirements for awarding the scientific degree "Doctor of Sciences", as reflected in the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ADASRB), the Regulations for its Application adopted by the Council of Ministers and the Regulations for the organization and conducting competitions for acquiring academic degrees and for taking academic positions at UNWE.

Based on the merits of the dissertation and the creative achievements of the author, given his broad knowledge of the subject and his contribution to the development of a new disciplinary sociological field, I consider that the dissertation thesis "Power and Visibility. Towards a Historical Sociology of Political Visibility" meets the requirements for awarding a scientific degree "Doctor of Sciences" to Andrey Bundjulov, and I call upon the members of the distinguished scientific jury to vote accordingly.

10.6.2019 г.

Sofia

Assoc.Prof. Andrey Nonchev, PhD